

Etelä-Karjalan luonnonsuojelupiirin vuoden laji on metsiemme vähenevä aarre, mustikka

Valitsimme vuoden lajiksi kaikille tutun, monelle maistuvan mustikan. Haluamme nostaa esille jotain luonnon meille tarjoamaa ilmaista, ehkä arkista, mutta tärkeää. Mustikka on pieni, yksittäinen esimerkki luonnon ihmiselle tarjoamista arvokkaista ekosysteemipalveluista, joita voimme toiminnallamme suojata tai vahingoittaa.

Mustikka on pohjolan viileässä ja kosteassa ilmastossa, lähinnä havumetsissä, viihtyvä monivuotinen varpukasvi. Sen marjoja peittää siniharmaa vahakerros, joka suojaa niitä kuivumiselta. Osasta marjoja tuo kerros puuttuu ja marjat ovat kiiltävän mustia, yhtä maukkaita kuitenkin.

Mustikka leviää pääasiassa maavarsien avulla ja voi elää erittäin vanhaksi, jopa monen sadan vuoden ikäiseksi. Jokaisen yksittäisen varren kasvaminen täyteen kokoonsa kestää viitisentoista vuotta.

Kevät on mustikkasadon onnistumiselle kriittistä aikaa. Erityisesti aikaisina, lämpiminä keväinä halla saattaa palelluttaa kukat tai ne voivat jäädä pölyttämättä, koska tärkeimmät pölyttäjähönteiset, kimalaiset, eivät ole vielä kömpineet koloistaan. Myös voimakkaat tuulet ja rankkasateet estävät pölyttäjien toiminnan. Marjojen kypsyessä sopiva määrä sadetta ja aurinkoa takaavat hyvän sadon.

Eniten mustikkaa saadaan harvapuustoisista, valoisista männiköistä ja kuusikoista, joissa lentää runsaasti pölyttäjiä. Mustikan sadosta hyödynnetään vuosittain vain 3-10 prosenttia.

Mustikka on monelle tärkeä

Mustikka on ihmiselle tärkeä marja, monelle eläimelle se on elintärkeä. Vähämustikkainen vuosi on karhulle ankea. Monet muutkin metsän nisäkkäät syövät mustikoita ja erityisen tärkeitä ne ovat lukuisille lintulajeille: kanalinnuille, kuukkelille, närhelle, rastaille jne. Kanalintujen poikaset saavat mustikan varvikosta suojaa ja napsivat sieltä hönteisiä ja toukkia ravinnokseen.

Mustikat ovat terveellisiä

Mustikat ovat pullollaan pohjoisia aromeja, vitamiineja, hivenaineita, flavonoideja ja vatsaa helliviä kuituja. Mustikan uskotaan ehkäisevän sydän- ja verisuonitauteja, joitakin syöpälajeja ja suolistoinfektioita sekä parantavan muistia. Näyttöä on laboratoriotasolta, ei vielä paljoakaan ihmiskokeista. Epävirallinen suositus on, että mustikkaa tulisi syödä n. 2 dl päivittäin.

Mustikkametsässä ihminen elpyy, siellä voi elää hetkessä ja aistia ympäröivää luontoa. Marjaretkeltä palattua keho voi olla uupunut, mutta palkintona on omin käsin poimittua maukasta lähiruokaa ja virkistynyt mieli.

Mustikan määrä Suomessa on vähentynyt ihmisen toimien vuoksi

Mustikka ei menesty avohakkuun ja maaperänkäsittelyn muuttamassa metsässä: valoisuus ja kosteusolot muuttuvat mustikalle sopimattomiksi ja maaperän käsittely tuhoaa mustikan maavarret. Vasta vuosikymmenien kuluttua avohakkuusta mustikka voi taas menestyä. Suonlaitojen mustikkakorvet ovat vähentyneet ojituksissa.

Ilman saasteet ja metsien lannoitus lisäävät typen määrää metsän maaperässä. Niukkatyppisessä maassa viihtyvä mustikka vähenee muiden kasvien vallatessa siltä alaa.

Viidenkymmenen viime vuoden aikana mustikan keskimääräinen peittävyys metsätalousmaalla onkin vähentynyt n.18 prosentista kahdeksaan prosenttiin.

Ilmastonmuutoksen myötä mustikka joutuu yhä ahtaammalle. Mustikan tärkeimmät kasvuympäristöt, havumetsät pakenevat kohti pohjoista. Metsäntutkimuslaitoksen keräämien tietojen mukaan mustikan kukinta on 2000-luvulla alkanut normaalia aikaisemmin, mikä on altistanut kukinnot hallalle ja pölytyksen epäonnistumiselle ja sadot ovat pienentyneet.